

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Yayınları
ERTUĞRUL SANCAĞI

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	V
Tablo Listesi	VII
Grafik Listesi	IX
Kısaltmalar	X
Takdim	XIII
Önsöz	XV
Giriş	1
BİRİNCİ BÖLÜM	
Ertuğrul Sancağında İdarî ve Mülkî Yapı	7
Ertuğrul Sancağında Mülkî, Adlî, Askerî ve Diğer Birimler	14
İdarî Birimler ve Yöneticiler	15
Adlî ve Dinî Birimler	19
İktisadî Birimler	20
Askerî Birimler	25
Sosyal ve Kültürel Birimler	27
Kazâ İdaresi	28
Nâhiye İdaresi	29
Köy İdaresi	29
Ertuğrul Sancağının İdarî Taksimatı	30
Bilecik Kazâsı ve Nâhiyeleri	30
Söğüt Kazâsı ve Nâhiyeleri	34
İnegöl Kazâsı ve Nâhiyeleri	36
Yenişehir Kazâsı ve Nâhiyeleri	37
İKİNCİ BÖLÜM	
II. Meşrûtiyet'in İlanı ve Ertuğrul Sancağındaki Yansımaları	39
II. Meşrûtiyet'in Ülkedeki Yansımaları	44
II. Meşrûtiyet'in Hüdâvendigâr Vilâyeti ve Ertuğrul Sancağındaki Yansımaları	46
II. Meşrûtiyet Dönemi Seçimleri ve Ertuğrul Sancağı	54
Ertuğrul Sancağı Mebusları ve Meclis Faaliyetleri	57
Mehmed Sadık Bey	57
Mehmed Sıtkı Bey	63

Hakkı Baha (Pars) Bey	65
Enver Bey.....	65
Şemseddin (Günaltay) Bey	67

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Ertuğrul Sancağında Asayiş.....	69
Kayıtlara Yansıyan Vakalar.....	69
Ertuğrul Sancağı Hapishaneleri	81
Kazâlarda Bulunan Hapishaneler.....	82
Ertuğrul Sancağı Hapishanelerindeki Mahkûmlar ve Cezaları.....	83
Bilecik Hapishanesi Yoklama Cetvelleri	84
Söğüt Hapishanesi Yoklama Cetvelleri	85
İnegöl Hapishanesi Yoklama Cetvelleri	86
Yenişehir Hapishanesi Yoklama Cetvelleri.....	87
Hapishane Görevlileri	88
Tahsisât Sıkıntısı.....	91
Nakiller	92
1918 Yılında Bilecik Hapishanesinin Durumu	93
Sancakta Sürgün ve Sürgün Hayatı.....	94
Siyasî Sürgünler.....	95
Refik Halit Karay	95
Ahmet Ferit Tek	99
Şeyhülislam Mustafa Sabri Efendi	100
İsmail Hakkı Paşa	100
Diğer Siyasî Sürgünler.....	101
Bölgesel Sürgünler.....	103
Suriyeli Sürgünler.....	103

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Ertuğrul Sancağında Sosyal Yapı	107
Nüfus Hareketleri	107
Sancakta Muhacir İskânı	121
İskân Sırasında ve Sonrasında Yaşanan Problemler.....	128
Ertuğrul Sancağında Eğitim	131
Medreseler.....	131
İlk Mektepler: Sıbyan'dan İbtidâî'ye.....	134
Rüşdiye Mektepleri.....	139
İdâdiler.....	142
Gayrimüslim Okulları	147
Gayrimüslimlerde Dinî Hayat.....	150

Sancakta Kilise Açma ve Tamir Faaliyetleri.....	151
Ertuğrul Sancağında Sağlık.....	154
Salgın Hastalıklar: Frengi ve Kolera	157
BEŞİNCİ BÖLÜM	
Ertuğrul Sancağında Tarihi Yapılar ve Vakıflar.....	161
Mescit ve Câmiler	161
Türebeler	169
İmaret.....	171
Özel Mülk ve Kamu Binaları	171
Ertuğrul Sancağında Vakıflar	176
Câmi Vakıfları.....	178
Dergâh Vakfı	182
Medrese Vakıfları.....	182
ALTINCI BÖLÜM	
Ertuğrul Sancağında İktisadî Yapı, Ulaşım ve Haberleşme.....	184
Tarım ve Üretim.....	184
Üretim Miktarları	186
Hayvancılık.....	192
Sanayi.....	194
İpek	194
Kadife	199
Diğer İşletmeler	201
Madenler.....	202
İthalat ve İhracat	205
Fiyatlar.....	208
Ertuğrul Sancağında Ulaşım.....	210
Karayolu	210
Demiryolu	213
Ertuğrul Sancağında Haberleşme	215
Posta.....	215
Telgraf.....	216
SONUÇ.....	219
EKLER	223
KAYNAKÇA	307
DİZİN	319

SUNUŞ

Şehirler, tarih boyunca inşa edilen değerlerin yaşatıldığı ve gelecek kuşaklara aktarıldığı başlıca merkezlerdir. Medeniyetlere beşiklik eden şehirlerde ruhumuzu aksettiren şiirin, edebiyatın, mimarinin ve güzel sanatların en seçkin mahsulleri ortaya konulmuş, şairler, düşünürler, mimarlar ve sanatkârlar buralardan beslenmiş ve buralara ruhlarını nakşetmişlerdir. Şehirler bu itibarla milletlerin kimliklerini ve varlık gerekçelerini yansıtan birer ayna vasfı taşırlar.

İşte tam da bu yüzden şehirlerimizi hakkıyla tanımalı, onlara yalnızca refah penceresinden değil, varlık ve değer menzillerinden de bakabilmeliyiz. Yahya Kemal, Ahmet Hamdi Tanpınar, Ekrem Hakkı Ayverdi ve Turgut Cansever gibi pek çok muzdarip gönül bu işi şevk ile yaptılar. Geleneğin devamı için şehirlerimizin tarihinin bütün cepheleriyle ele alınması ve açığa çıkarılması çalışmalarının sürdürülmesi elzemdir.

Türkiye’de şehir tarihi üzerine yapılan çalışmaların sayısı son dönemde ciddi bir artış göstermiştir. Bu çalışmaların bir kısmı artışın keyfiyette de olduğunu ispat edercesine ümit vericidir. Medeniyetimizin son büyük serencamının mebdeği olan Bilecik’in, o dönemdeki adıyla Ertuğrul Sancağı’nın, XX. yüzyılın başlarındaki durumunu ele alan Dr. Halim Demiryürek’in elinizdeki çalışması da bunlar arasındadır. Kitap, arşiv malzemeleri ve matbu kaynakların sağladığı emin bir zemin üzerinde dönemin Bilecik’ine dair özgün katkılar ihtiva ettiği gibi, II. Abdülhamid ve II. Meşrutiyet devri Osmanlı taşrası hakkında da önemli bilgiler veriyor. Ayrıca yıkılmak üzere olan bir devletin doğduğu toprakları nasıl hatırladığı da gözler önüne seriliyor.

Yazarı bu eserinde sergilediği gayreti, ciddiyeti, hassasiyeti ve rikkati için kutluyorum. Bilecik’in tarihine ışık tutan böyle bir çalışmanın üniversitemiz tarafından yayınlanıyor olmasından büyük memnuniyet duyduğumu ifade etmek istiyorum. Bu kitabın şehirlerimizin sahip olduğu maddi ve manevi değerlerin korunması hususunda yetersiz olan toplumsal şuurun artmasına da vesile olmasını temenni ediyorum.